

Afgørelser – Reg. nr.: 06878.00

Fredningen vedrører: Solsø

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet 14-05-1980

Fredningsnævnet 12-03-1979

Kendelser

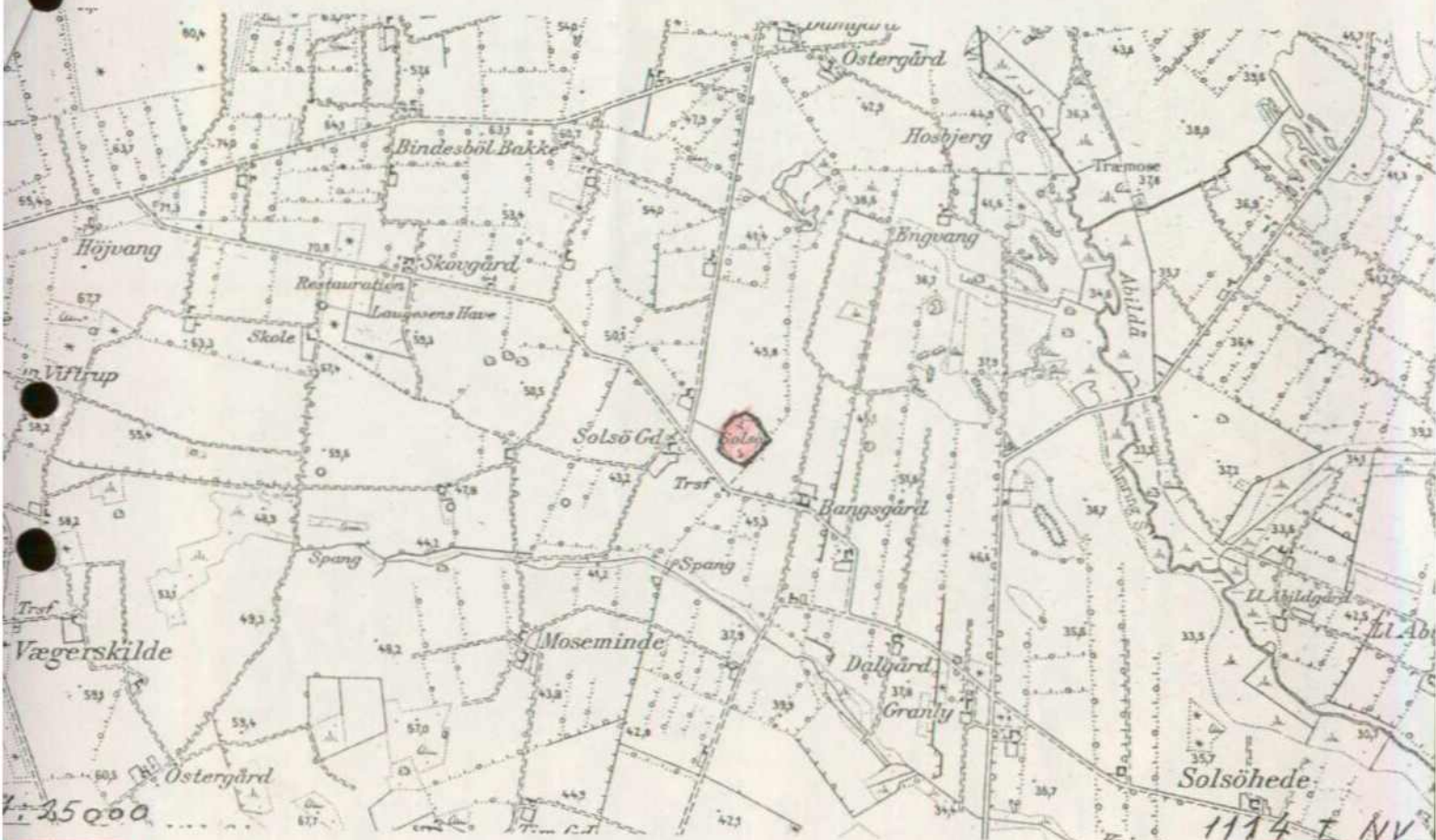
Deklarationer

OVERFREDNINGSNÆVNET>

Arealets navn Solsø

Sogn Brejning

Komm. Videbæk *fr.*

Areal. 1,82 ha

Fredet ved Fredningsnævnets kendelse af 12. marts 1979
O.F.N. kendelse af 14/5 80

Formål Bevaring af Danmarks ældste sø og af et geologisk og mosebiologisk værdifuldt område.

Indhold Ingen ændringer af området. Ingen spildevandstilledning til Solsø. Opfyldet i søen skal fjernes af fredningsmyndighederne, som også foretager oprensning.

Off. adgang, hvis adgangen har forsknings- og undervisningsmæssigt sigte.

Matr. nr. 7b og 7c

Ejer Private

Påtaleret

Kont 1114 I NV

ak

REG. NR. 6878

14/5-1980

Overfredningsnævnets afgørelse

af 14. maj 1980

om fredning af Solsø i Videbæk kommune, Ringkøbing amt
(sag nr. 2412/79).

Fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds har den 12. marts 1979 afsagt kendelse om fredning af søen Solsø med omgivende areal, ialt ca. 1,8 ha, beliggende i Videbæk kommune. Fredningen berører 2 lodsejere.

Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening på baggrund af undersøgelser foretaget af Danmarks Geologiske Undersøgelse i samarbejde med fhv. politifuldmægtig Erik Westerby og med tilslutning fra naturfredningsrådet. Solsø er dannet ved indlandsisens afsmeltning ved afslutningen af den næstsidste istid for ca. 130.000 år siden og er Danmarks ældste sø. Fredningen har til formål at sikre søen med omgivende arealer mod indgreb, som kan udslette søen eller ændre de mosebiologiske forhold i og omkring søen eller forringe dens værdi som et videnskabeligt interesseområde i navnlig geologisk henseende.

Fredningsnævnets kendelse er påklaget til overfredningsnævnet af ejeren af matr.nr. 7 c, Randbæk By, Brejning, med ønske om, at fredningsbestemmelserne ændres, således at bestemmelsen om fjernelse af den foretagne opfyldning af søen udgår.

Den pågældende opfyldning af den del af søen, som ligger på matr.nr. 7 c, er foretaget inden for de senere år.

I sagens behandling har deltaget 7 medlemmer af overfredningsnævnet.

Efter besigtigelse og møde med de interesserede i sagen har over-

fredningsnævnet med 6 stemmer mod 1 fundet, at der til det område, som er omfattet af fredningsnævnets kendelse, er knyttet så væsentlige interesser i naturvidenskabelig og undervisningsmæssig henseende, at området bør undergives fredningsbestemmelser. Mindretallet har fundet, at de nævnte interesser bør vige for de landbrugsmæssige interesser, og har derfor ikke kunnet medvirke til fredningens gennemførelse.

Overfredningsnævnet har dernæst med 5 stemmer mod 2 kunnet tiltræde, at fredningsbestemmelserne indeholder et påbud om, at den ovennævnte opfyldning af søen skal fjernes. Pligten til at fjerne opfyldningen findes at burde pålægges Ringkøbing amtsråd i samråd med Danmarks Geologiske Undersøgelse og således, at der i forbindelse hermed foretages retablering af såvel søen som bredarealerne. Der findes endvidere at burde tilføjes en bestemmelse om, at søarealet ikke må opfyldes.

Det tiltrædes endvidere, at den offentlige adgang til søen begrænses til en adgang i forsknings- og undervisningsmæssigt øjemed og det findes rimeligt i bestemmelsen herom at tilføje, at der så vidt muligt skal gives ejerne forudgående meddelelse om den ønskede adgang.

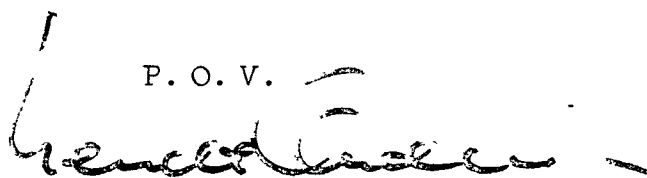
Fredningsbestemmelserne findes at burde indeholde en udtrykkelig beføjelse for Danmarks Geologiske Undersøgelse, naturfredningsrådet og tilsvarende institutioner til at foretage borer og med videnskabeligt formål inden for det fredede område, efter at der er givet ejerne meddelelse herom.

Fredningsbestemmelserne for det på fredningskortet viste område er herefter:

1. Formålet med fredningen er at bevare Solsø og dens omgivelser mod indgreb, som kan udslette søen, ændre dens mosebiologiske værdi og forringe dens værdi som geologisk demonstrationsområde.
2. Terrænændringer må ikke finde sted.
3. Yderligere dræning er ikke tilladt.
4. Spildevandstilledning til Solsø må ikke finde sted.
5. Arealet skal henligge som græsningseng. Beplantning med træer og buske må ikke finde sted.
6. Bebyggelse skal ikke være tilladt.
7. Opstilling af boder, skure, transformatorstationer, master m.v. må ikke finde sted.

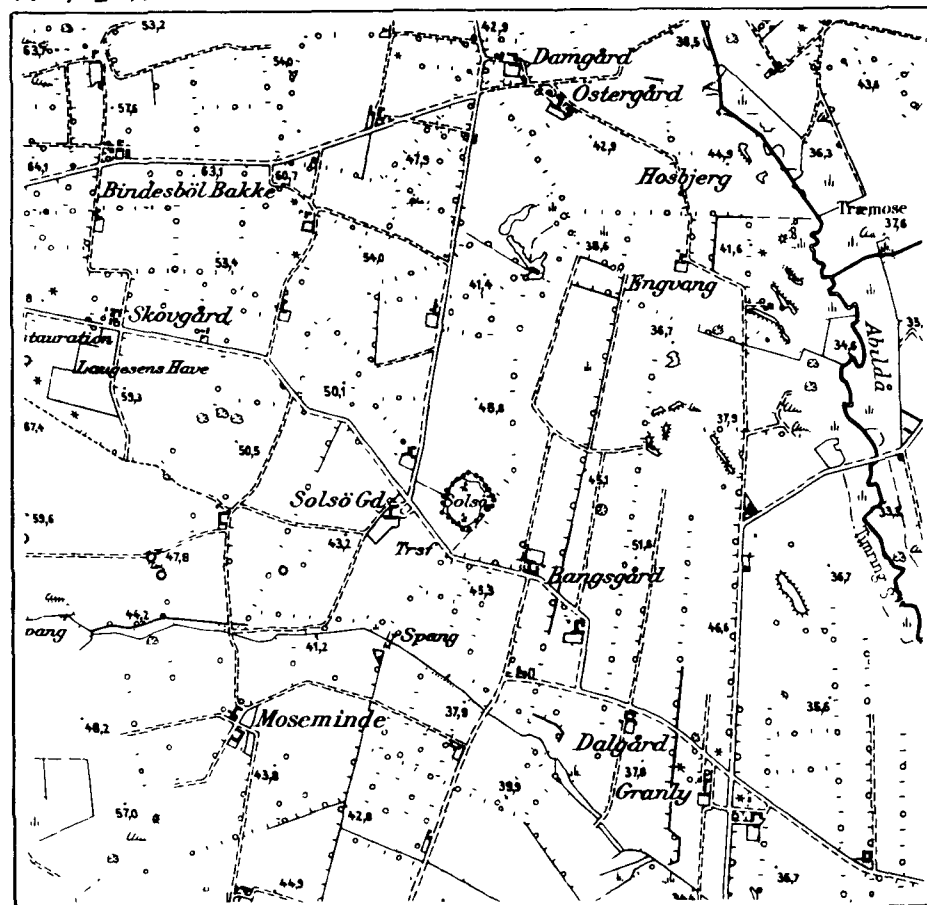
8. Henkastning af affald på arealet er forbudt.
9. Der tillægges offentligheden adgang til søen, for så vidt adgangen har et forsknings- og undervisningsmæssigt sigte. Der skal så vidt muligt gives ejerne forudgående meddelelse om den ønskede adgang.
10. Der må ikke foretages opfyldning af søen. Det pålægges Ringkøbing amtsråd i samråd med Danmarks Geologiske Undersøgelse uden udgift for ejendommens ejer at fjerne den foretagne opfyldning af den del af søen, som ligger på matr.nr. 7 c, Randbæk By, Brejning, og i forbindelse hermed foretage retablering af søen og dens bredder.
11. Ringkøbing amtsråd foretager oprensning af søen i samråd med Danmarks Geologiske Undersøgelse i det omfang, det er påkrævet for at hindre tilgroning og fastholde det ved fredningens gennemførelse konstaterede vandspejl i kote 40,60 DNN.
12. Danmarks Geologiske Undersøgelse, naturfredningsrådet og tilsvarende institutioner har ret til inden for det fredede område at foretage boringer med videnskabeligt formål, efter at der er givet vedkommende ejer meddelelse herom.
13. En dispensation fra ovenstående fredningsbestemmelser kan meddeles, når det ansøgte ikke vil komme i strid med fredningens formål, jfr. naturfredningslovens § 34.

P. O. V.

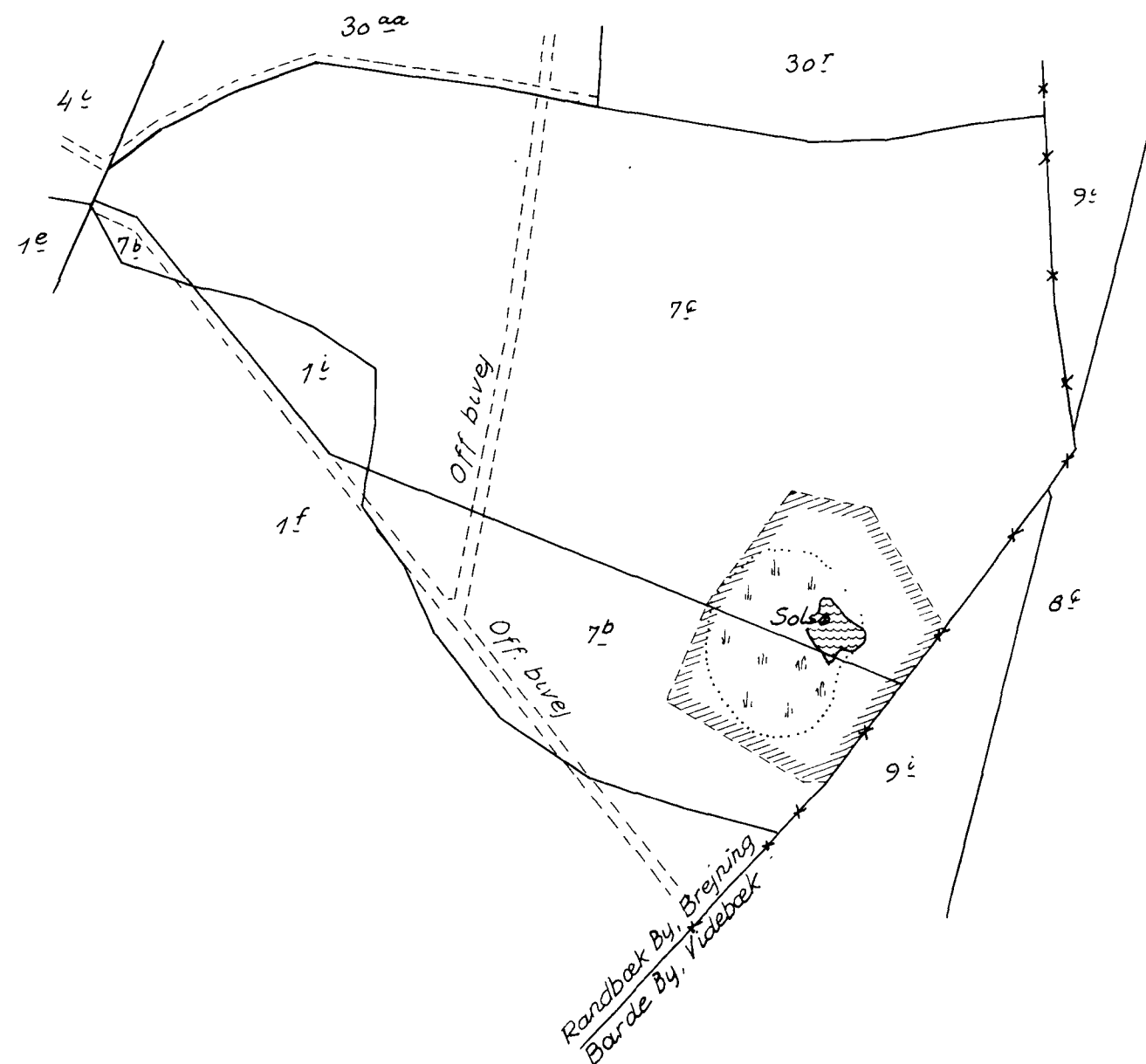
Bendt Andersen
overfredningsnævnets formand

1:25 000

..... Fredningsgrænse

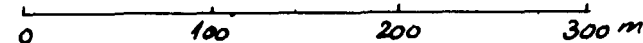
Grundkort udarbejdet: FEB. 1979
af amtsfredningsinspektoratet
Ringkøbing amtskommune
Rettelser, tilføjelser m. v.
af fredningsstyrelsen
Dato: marts 1980

Randbæk By, Brejning
Videbæk kommune
Ringkøbing amt.

//// Fredningsgrænse

1:4000

REG. NR. 06878.000

FREDNINGSKORT
S O L S Ø

**Overfredningsnævnets
fredningsafgørelse af
1980 i sag nr. 2412/79**

Overfredningsnævnets afgørelse

af 14. maj 1980

om erstatning i anledning af fredningen af Solsø i Videbæk
kommune, Ringkøbing amt (sag nr. 2412/79).

Fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds har den 12. marts 1979 afsagt kendelse om fredning af søen Solsø med omgivende areal, ialt ca. 1,8 ha, beliggende i Videbæk kommune. Fredningserstatning er tilkendt de berørte 2 lodsejere med ialt 2.750 kr. svarende til 1.500 kr. pr. ha.

Erstatningsfastsættelsen er påklaget til overfredningsnævnet af nu afdøde gårdejer Kristian Andersen som ejer af matr.nr. 7 c, Randbæk By, Brejning, med påstand om forhøjelse af den ham tilkendte erstatning på 1.450 kr.

I sagens behandling har deltaget 7 medlemmer af overfredningsnævnet.

Overfredningsnævnet skal udtale:

Overfredningsnævnet har ved anden afgørelse af dags dato tiltrådt fredningen af det omhandlede område, men foretaget nogle ændringer af fredningsbestemmelserne.

De erstatninger, som fredningsnævnet har tilkendt, findes at udgøre fuld erstatning for det tab, som fredningsbestemmelserne generelt påfører ejerne. Der findes imidlertid herudover at burde tilkendes begge ejere en særlig ulempe-erstatning navnlig under hensyn til den ret, der er indrømmet fredningsmyndighederne til at fjerne den foretagne opfyldning af søen og i forbindelse hermed foretage retableringsarbejder. Denne ulempeerstatning findes at kunne fastsættes til 5.000 kr. vedrørende matr.nr. 7 c og 1.000 kr. vedrørende matr.nr. 7 b.

De samlede erstatningsbeløb fastsættes herefter således:

Egon Kristensen (matr.nr. 7 <u>b</u>)	2.300 kr.
Helge Andersen (matr.nr. 7 <u>c</u>), som har overtaget ejendommen efter forannævnte Kristian An- dersen.	6.450 kr.

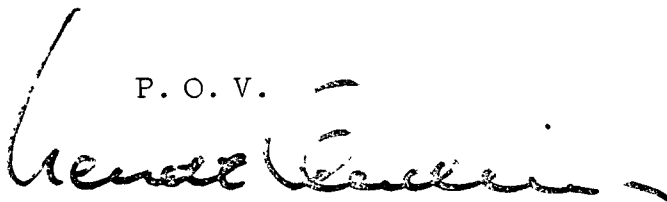
Overfredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålene er truffet med 5 stemmer mod 2. Mindretallet har stemt for, at der burde foretages en yderligere forhøjelse af de af fredningsnævnet tilkendte erstatninger.

Efter naturfredningslovens § 19, stk. 4, 1. punktum, forrentes de tilkendte erstatningsbeløb fra den 12. marts 1979 (datoen for fredningsnævnets afgørelse) med en årlig rente, der er 1 % højere end Danmarks Nationalbanks til enhver tid fastsatte diskonto.

Det samlede erstatningsbeløb på 8.750 kr. med renter udredes af staten med 75 % og af Ringkøbing amtskommune med 25 %.

Overfredningsnævnets ovenstående afgørelse af erstatningsspørgsmålene i sagen kan påklages til Taksationskommissionen vedrørende naturfredning (adresse: Amaliegade 13, 1256 København K) af ejerne, fredningsstyrelsen og Ringkøbing amtsråd. Klagefristen er 4 uger fra den dag, overfredningsnævnets afgørelse er meddelt den pågældende.

P. O. V.

Bendt Andersen
overfredningsnævnets formand

FREDNINGSNÆVNET>

KORT 1114 I NV 12/3. 1979

U d s k r i f t

af

protokollen for fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds.

Aar 1979 den 12. marts afsagde fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds i sagen
R.A.F. 378/77

Fredning af Solsø

sålydende k e n d e l s e:

Ved skrivelse af 22. december 1977 rejste Danmarks Naturfredningsforening overfor fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds sag om fredning af søen Solsø, beliggende i Videbæk sogn, med en nærmere afgrænsning af fredningen og forslag til fredningsservitut.

Naturfredningsforeningen anførte som grund for fredningen, at der til Solsø knytter sig betydelige geologiske interesser. Undersøgelser foretaget af Danmarks Geologiske Undersøgelser har vist, at Solsø er dannet for ca. 130.000 år siden, da isen smeltede ved afsmeltningen af den 2. - af de ialt 3 - istider, vi har haft. Under den sidste mellemistid blev der i Solsø aflejret et 5 meter tykt gytjelag, herovenpå blev der under den sidste istid aflejret et 11 meter tykt sand- og lerlag. Fra perioden efter istiden findes der herefter aflejret et 1 - 6 meter tykt gytjelag. Søen er enestående ved, at den i dag fortsat eksisterer som sø - den er Danmarks ældste sø -, og at aflejringer af gytje fortsat finder sted. Det er således muligt at iagttage aflejringer fra for ca. 130.000 år siden og videre frem i tiden. Dette skyldes, at Solsøs oprindelige søbassin har været usædvanligt dybt, således at det ikke er blevet opfyldt af senere tiders aflejringer. Der henvises endvidere til en erklæring af 11. januar 1977 fra statsgeolog, dr. phil. Svend Th. Andersen, Danmarks Geologiske Undersøgelser, der er sålydende:

"Lagene under Solsø blev indgående opmålt af Danmarks Geologiske Undersøgelser i 1921-22 og i 1955-58. Resultaterne er omtalt i DGU's skrifter II. Række nr. 48 og II. Række nr. 75, samt i Danmarks Natur, bind 1, s. 236-238. Ved undersøgelserne er det konstateret, at Solsø er dannet under afsmeltning af indlandsisen ved slutningen af næstsidste istid sandsynligvis for 130000 år siden efter de seneste beregninger. Der er under Solsø fundet et 5 m tykt gytjelag fra sidste mellemistid af 300 m udstrækning og derover 11 m sand- og lerlag,

som er skyllet ud i søen under sidste istid, hvor indlandsisen ikke nåede frem til stedet. I området omkring den nuværende sø findes der 1 m tykke tørvelag og under selve søen 6 m tykke gytjelag dannet efter sidste istid. Søens tidligere område har været 2-3 gange større end den nuværende sø, hvis vandspejl er sænket ved kunstig drænering.

Der findes ikke spor af sandfygning i tørve- og gytjelagene ved Solsø.

Solsø er således Danmarks ældste sø, idet den dannedes for omkring 130000 år siden, og en rest af søen er endnu bevaret. I de lavninger, der findes over andre søaflejringer fra sidste mellemistid i Vestjylland, findes der kun ubetydelige moseaflejringer i dag. Solsøes eksistens til i dag skyldes, at det oprindelige bassin har været usædvanligt dybt og derfor ikke er blevet opfyldt af senere tiders sedimenter.

Solsø har således en betydelig geologisk interesse. Ved mine besøg i 1950'erne var den nuværende søs eksistens ikke umiddelbart truet, og der skønnedes ikke at være behov for bevaringsmæssige foranstaltninger.

På grund af sin eksistens som Danmarks ældste nuværende sø bør Solsø bevares i sin øjeblikkelige tilstand, og eventuel yderligere drænering eller opfyldning vil være uønsket. En sådan ordning kan eventuelt opnås ved en frivillig aftale med lodsejerne. En retablering af søen i dens tidligere udstrækning forekommer mig urealistisk."

Naturfredningsrådet har i en udtalelse over sagen henholdt sig til det af dr. phil. Svend Th. Andersen anførte.

Den påståede fredning omfatter 2 lodsejere, nemlig gårdejer Egon Kristensen som ejer af matr. nr. 7-b Randbæk by, Brejning sogn, og gårdejer Kristian Andersen som ejer af matr. nr. 7-c smst.

I et af fredningsnævnet den 19. maj 1978 afholdt møde ved Solsø blev det oplyst, at Egon Kristensen ikke havde noget at indvende mod fredningen af selve søen, men var ked af at hele det foreslåede fredede areal omkring søen skulle henligge som græsningseng. En del af arealet er nemlig opdyrket til avl af korn og kartofler, og han ønskede vedblivende at kunne anvende denne driftsform. Kristian Andersen var imod fredning overhovedet, og skulle der endelig fredes, måtte han have mulighed for at dyrke arealerne på normal landbrugsmæssig vis.

Under en derefter foretaget besigtigelse af arealerne blev det oplyst, at der er gravet en del tørv i søen, og det konstateredes, at der - også for nylig - var foretaget en ikke ubetydelig opfyldning af søen med tilførte og for stedet fremmede materialer. Det drejede sig om

den del af søen, der ligger på Kristian Andersens ejendom.

I mødet og besigtigelsen deltog fhv. politifuldmægtig Erik Westerby, der ved egne studier, gentagne besigtigelser og undersøgelser på stedet og i snævert samarbejde med anerkendte geologer har erhvervet sig et indgående kendskab til Solsø og dens geologiske historie. Politifuldmægtigen redegjorde under mødet for søens tilstand før og nu og for det arbejde med efterforskning af søen, som var blevet udført i tidens løb. Westerby har afleveret kopi af de foretagne videnskabelige undersøgelser, og på opfordring af fredningsnævnets formand har han afgivet følgende redegørelse til sagen:

"Trods egnsbilledets tiltalende karakter skyldes det aktuelle fredningsønske altså ikke dette, men derimod noget for den almindelige betragter skjult, nemlig de under vandet og sivene gemte jordlag, som har fortalt og vedblivende kan fortælle en meget lang historie om naturkræfternes behandling af søen og hele egnen. Nævnet har derfor ment at burde tage disse ting frem til lidt nærmere undersøgelse, og med dette for øje har det dels fremskaffet og dels ved fotokopi i uddrag vedlagt sagen en del udtalelser, fotografier, landkort og skrifter, blandt hvilke sidste vi nævner Danmarks Geologiske Undersøgelse - DGU - II, 48, 1928, med Knud Jessens og V. Milthers's redegørelse, samt endvidere S. Th. Andersens fremstilling i DGU, II, 75, 1961, og i Danmarks Natur, I, 1967, og endelig Knud Jessens brev af 13/11 1958.

Med henblik på områdets omfang har vi da først noteret, at geologernes undersøgelser ligger indenfor et område på ca. 250 x 250 m, og at søens største udstrækning ifølge Jessens kort, XVII, har været henved 300 m. Angående sølagenes dybde konstaterede Jessen, XVII, ved boringer i vandkanten ca. 15 m, medens Andersen kombinerede midte og vandkant og nåede ca. 22 m, se skrivelse 1977. Milthers konstaterede et vandskelsområde på ca. 500-1000 m eller 31½ ha, se p. 259 og tavle XXIV.

Vor historie vedrører jo istiderne, og for en ordens skyld noteres, at billedet af disse er uddybet en del siden Penchs og Brückners skema med 4 istider og 3 mellemistider. Vi henviser til Andersen, p. 159, og minder om, at hele Danmark var isdækket under næstsidste istid, hvorimod Vestjylland lå frit under sidste istid, men til gengæld hærgedes under det hårde tundraklima, se Danm. Natur, 235 ff. Ligeledes for en ordens skyld erindres om, at geologerne på steder som vort ikke mindst mærker sig arten af de ophobede jordlag: er det grus, sand

og ler, som en tundratids vandstrømme nogenlunde uhæmmet kunne skylle ud i søen, eller er det for en væsentlig del rådne levninger fra en varmetids frodige omegnsbevoksning? Når man ved undersøgelsen af de sidstnævnte fremtoninger dernæst ikke nøjes med træstumper og bladrester, men navnlig også jagter det fine blomsterstøv, kigger man ikke blot efter støvets art, men tillige efter dets rundeligere eller beskednere repræsentation, og man erindrer, at en del af det i kuldetiden tilskyllede materiale meget vel kan være løsrevne og vildledende pollenkorner fra ældre lag. Helt store fund er selvfølgelig også set, når man ikke - som så ofte - nøjedes med at bore. Gennem sammenligning bliver det så sluttelig videnskabsmændenes opgave at søge deres fund placeret rigtigt i forhold til en masse andre, og ved at tælle varv, måle radioaktiviteten i organiske levninger eller på anden måde har man jo endda fundet frem til årstal. Det er de senere afsnit i dette istidskompleks, som er bedst oplyst og her trænger sig på, og der kan bl.a. henvises til detailoversigten over sidste mellemistid hos Jessen, 336, i hvilken oversigt periode IV dog bør stryges, jfr. også Andersen, 119.

Efter nu at være vendt tilbage til vor sø finder vi hos Jessen og Milthers detaillerede profiltegninger og lagbeskrivelser, som desværre er bogstaveret oppefra, men her vil blive taget nedenfra. Andersen, 76, har et summarisk profil fra nabolaget til Jessens punkt 10 på tavle XVII, og man opdager uenighed. Med hensyn til målcangivelserne skyldes dette dog vist blot, at Andersen har delt Jessens lag H og desuden har boret noget dybere. Jessens udførlige lagundersøgelser og lagbeskrivelser kan vist næppe heller rokkes, skønt der tydeligt nok er en del uenighed om etiketteringen, og det er da dette sidste punkt, som kan trænge sig på.

Jessens profiler på tavle XVII viser først, at hans boringer flere steder nåede ned til det uordnede moræneler, som han kaldte L. og som produkt af egnens indlandsis-besøg må det være fra næstsidste istid. Skønt de ret jævne profilforløb let lader sig forlige med en af isen op-rodet og efterladt lavning, kan en tanke om noget forladt "dødis" heller ikke udelukkes. Men under alle omstændigheder viser lagene, at søen nu fødtes med vand over lavningens bund af moræneler for årtusinder siden. Andersen knyttede årstal til denne fødsel, nemlig "henved 100.000" år i Danm. Natur eller endog 130.000 år i brevet fra 1977, hvorimod der fra anden side er talt om ca. 85.000 år, idet nordtyske kiselgur-undersøgelser skal tyde på en kortere varighed af sidste mellemistid end hidtil antaget.

Spændvidden mellem denne afsmeltning af isdækket og søens fuldmø-

denhed indsnævres faktisk af det næstfølgende og ældste sølag, nemlig K, idet kuldetiden da langt fra var overstået. I dette ler eller lergytje fandt Jessen nemlig en del rester af kuldetidsplanter, såsom de herefter nævnte og i plantelisterne p. 117-118 anførte: Bjærg-Melbærri, *Arctostaphylus alpina*, Rypelyng, *Dryas octopetala*, og den lille birk, *Betula nana*.

Ændringer var imidlertid på vej, og i stedet for kuldetidens sand og ler sank en masse planterester efterhånden til bunds og dannede det henved 3 m tykke gytjelag J, ligesom de bidrog stærkt til at præge ca. 1 m lergytje i den nedre del af lag H. Plantelisternes billede er nu et helt andet end før, men er dog samtidig under stadig omskiftelse, således som det navnlig illustreres så tydeligt ved at holde sig til blomsterstøvet og studere Jessens pollendiagram, tavle XXXVII. Begyndende nedefra ses et højdepunkt for birk, som hurtigt følges af fyr, hvorpå de begge viger og følges af et afsnit med masser af pollen og med det milde klimas vækster, såsom egeblandingskov, hassel og el. Da disse så bliver trætte, ser vi påny foruden en del gran i en stærkt aftaget pollenmængde, hvori birken sluttelig baner sig frem. I grove træk står vi da her med den malende beretning om den sidste mellemistids fremmarch, højdepunkt og retræte, og kurvehøjden kan endda yderligere udmales ved påny at vende sig til plantelisterne. Her nævnes nemlig vækster, som ifølge Jessens udførlige redegørelse p. 348 ff. slet ikke føler sig tilpas hos os i dag, og som tyder på en julitemperatur på ca. 18° til forskel fra vor nuværende julitemperatur på ca. 16° . Der tænkes her på den åkandelignende *Brasenia purpurea*, på avnbøgen *Carpinus betulus* og på hornnødden *Trapa natans*.

Ovenpå disse to interessante lag og med en samlet højde på indtil ca. 10 m opregnede Jessen ialt 5 lag. Han gav dem etiketter nedefra og op efter som subartisk interglaciale (H (formentlig øvre del) samt G) og som arktisk F) samt som senglaciale (E og D), og af plantelisterne kan der som kuldetegn bl.a. udpilles Rosmarinlyng, *Andromeda polifolia*, fra lag G samt birken *Betula nana* fra alle lag undtagen F. Da det i lagene hovedsagligt drejer sig om mineralsk materiale med uhyre lidt og måske urent blomsterstøv, har man vist alligevel lov til at simplificere tingene ved at vælge Andersens udtydning på side 76 og således ikke blot henføre lag F, men også de andre omtalte lag til den sidste istid, som begyndte for 60-70.000 år siden. Selvom indlandsisen ikke i denne omgang formåede at omklamre Vestjyl-

land og ikke fik lov til at tumle med disse landskaber, sørgede tidens kulde, blæst og vandstrømme for en fuldt tilstrækkelig omkalfatring af det åbne og halvnøgne land. Hovedmassen i søens her omtalte lag er således tilskyldet - samt måske hidføget - materiale.

Men medens størstedelen af det her nævnte alligevel sluttede sig til de ældre og ovenfor beskrevne lag ved at lægge sig til rette som typiske sandaflejringer, er det netop det arktiske lag F, som til gengæld sørger for at så tvivl. Midt i det hele og med en tykkelse på indtil $1\frac{1}{2}$ m ligger dette usorterede lag F med sit sand og mindre sten og kan efter sin karakter ikke stemples som et egentligt sølag. Men moræne er det heller ikke, og Jessen og Milthers kom da på side 120 til det resultat, at det udgør produkt af en udpræget kuldetids jordflydning, af hvilket fænomen Andersen iøvrigt har givet en beskrivelse på side 86. Vi andre må slutte os til dette og noterer samtidig de følgende sølags bevis for, at selv det her beskrevne angreb blev modstået af søen.

Når man da er nået så langt og på denne måde har tydet sølagenes beretning om to istider samt en mellemliggende varmetid, bliver der i Jessens profiler kun et par meter gytje og stedvis tørv (A, B og måske C) tilbage som vidnesbyrd om den efter sidste istid forløbne samt mindst ligeså interessante tid. Tilsyneladende hjælper det her ikke engang at vende sig til de 6 m tykke gytjelag, som Andersen åbenbart fandt under søens midte, thi alt dette betegnede han på side 76 som postglacialt - altså efter skovenes udbredelse -. Han sagde udtrykkeligt, at senglaciallets svingninger ikke har fundet udtryk i lagene, og udfra dette skulle der da kort sagt være et hul, som venter på nærmere forklaring.

Men alt i alt er vi da nået til ende med jordlagenes beretning, og i tillid til de sagkyndige kan det med ærefrygt slås fast, at stedet så afgjort udmærker sig fremfor så mange andre huller og lavninger med ligeså ærverdige jordlag (Danm. Natur I, fig 219). På en eller anden måde måtte alle disse fordums søer nemlig finde sig i naturlig udslettelse. Hvor meget affaldet end hævede bunden i vort bassin, nåede det derimod ikke at kvæle dette; det sørgede tværtimod med en eentydig række af søaflejringer for at dokumentere Solsøs overleven gennem årtusinder og lige indtil de dage, da landmålere i 1797, i 1820'erne og i 1871 opmålte og kortlagde den endnu præsentable og vandrige sø, "Hedens blanke øje". Først for nutidsmenneskene lykkedes det derpå at true denne Danmarks ældste sø på livet. Men den østlige afvandingsgrøft, som ses på Jessens kort fra omkring 1923, og som endnu på målebordsbladet fra 1963 findes indtegnet helt ud mod Abildaa, bragtes vandstanden ned til

de af Jessen angivne 41,40 m o.N.N., hvornæst Hedeselskabet for alvor tog fat og skabte grundlag for videre afvanding og tilgroning."

På det således oplyste grundlag har fredningsnævnet fundet, at naturfredningsforeningens begæring om fredning af Solsø og de omgivende arealer bør imødekommes i det omfang som vist på vedlagte kort.

For det fredede område fastsættes følgende fredningsbestemmelser:

1. Formålet med fredningen er at bevare Solsø og dens omgivelser mod indgreb, som kan udslette søen, ændre dens mosebiologiske værdi og forringe dens værdi som geologisk demonstrationsområde.
2. Terrænændringer må ikke finde sted.
3. Yderligere dræning er ikke tilladt.
4. Spildevandstilledning til Solsø må ikke finde sted.
5. Arealet skal henligge som græsningseng. Beplantning med træer og buske må ikke finde sted.
6. Bebyggelse skal ikke være tilladt.
7. Opstilling af boder, skure, transformatorstationer, master m.v. må ikke finde sted.
8. Henkastning af affald på arealet er forbudt.
9. Der tillægges offentligheden adgang til søen, for så vidt adgangen har et forsknings- og undervisningsmæssigt sigte.
10. Den opfyldning af søen, der er foretaget på Kristian Andersens arealer, skal fjernes ved fredningsmyndighedernes foranstaltning og på deres bekostning.
11. Fredningsmyndighederne foretager oprensning af søen i samråd med Danmarks Geologiske Undersøgelser i det omfang, det er påkrævet for at hindre tilgroning og fastholde det ved fredningens gennemførelse konstaterede vandspejl i kote 40,60 DNN i juni 1978.

Der er af begge de berørte lodsejere nedlagt påstand om erstatning på 6.000 kr./ha areal, der fredes.

Efter arealernes beskaffenhed og arten af de indgreb i ejernes rådighed finder nævnet, at det tab, som fredningsbestemmelserne forvolder ejerne, passende kan ansættes til 1.500 kr./ha, hvorfor der vil være at udbetale erstatning til

Egon Kristensen for 0,86 ha	med kr.	1.300
Kristian Andersen 7 0,96 -	- -	1.450

De tilkendte erstatninger udredes af statskassen med 75% og af Ringkjøbing Amtsraad med 25% og forrentes fra denne kendelses dato med 1% over den af Nationalbanken fastsatte diskonto.

T h i b e s t e m m e s :

De på vedhæftede kort angivne arealer fredes som ovenfor nævnt. I erstatning til ejerne udbetales henholdsvis 1.300 kr. og 1.450 kr. med en rente som ovenfor nævnt, der udredes af statskassen og Ringkjøbing Amtsraad som ovenfor bestemt.

Sv. Aa. Christensen.

A. Ammitzbøll.

Hedegaard Skuldbøl.

Afgørelsen kan efter naturfredningslovens § 58 indbringes for overfredningsnævnet (adr. Amaliegade 13, 1256 København K) af bl.a. lodsejerne og forskellige myndigheder.

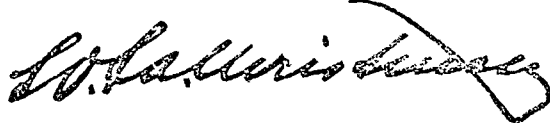
Klagefristen er 4 uger fra kendelsens dato.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

FREDNINGSNÆVNET FOR RINGKØBING

AMTS FREDNINGSKREDS, den 12. marts 1979.

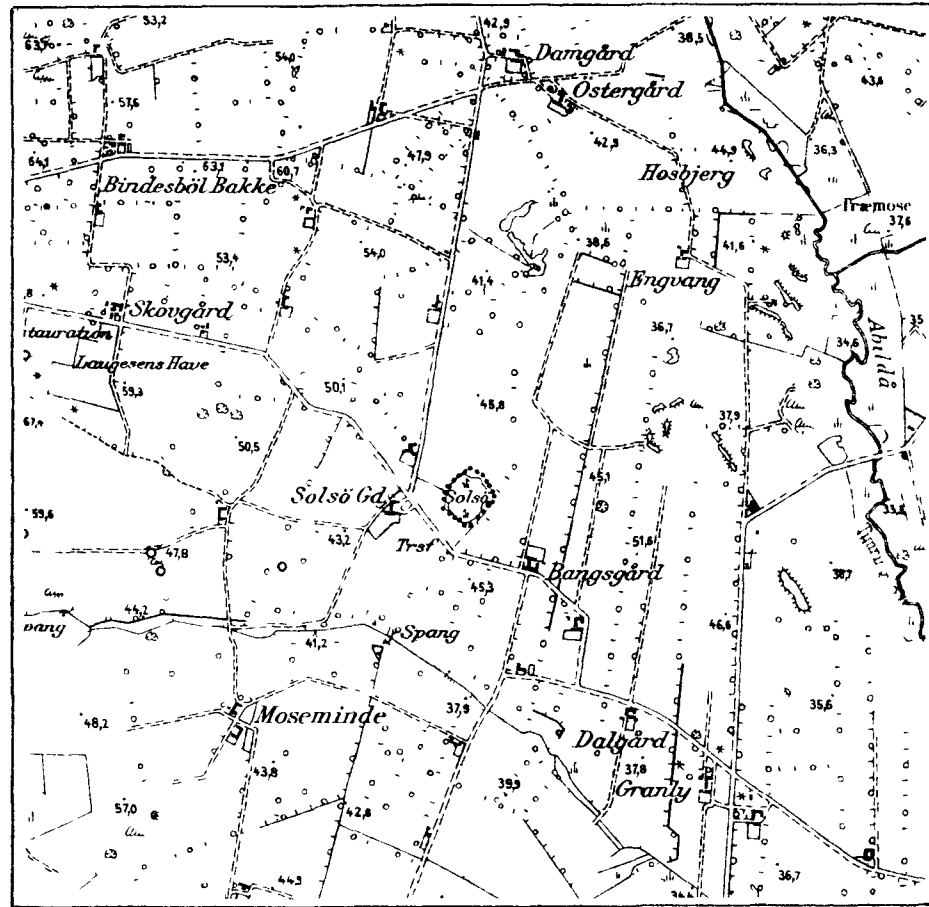
P.n.v.

Sv. Aa. Christensen.

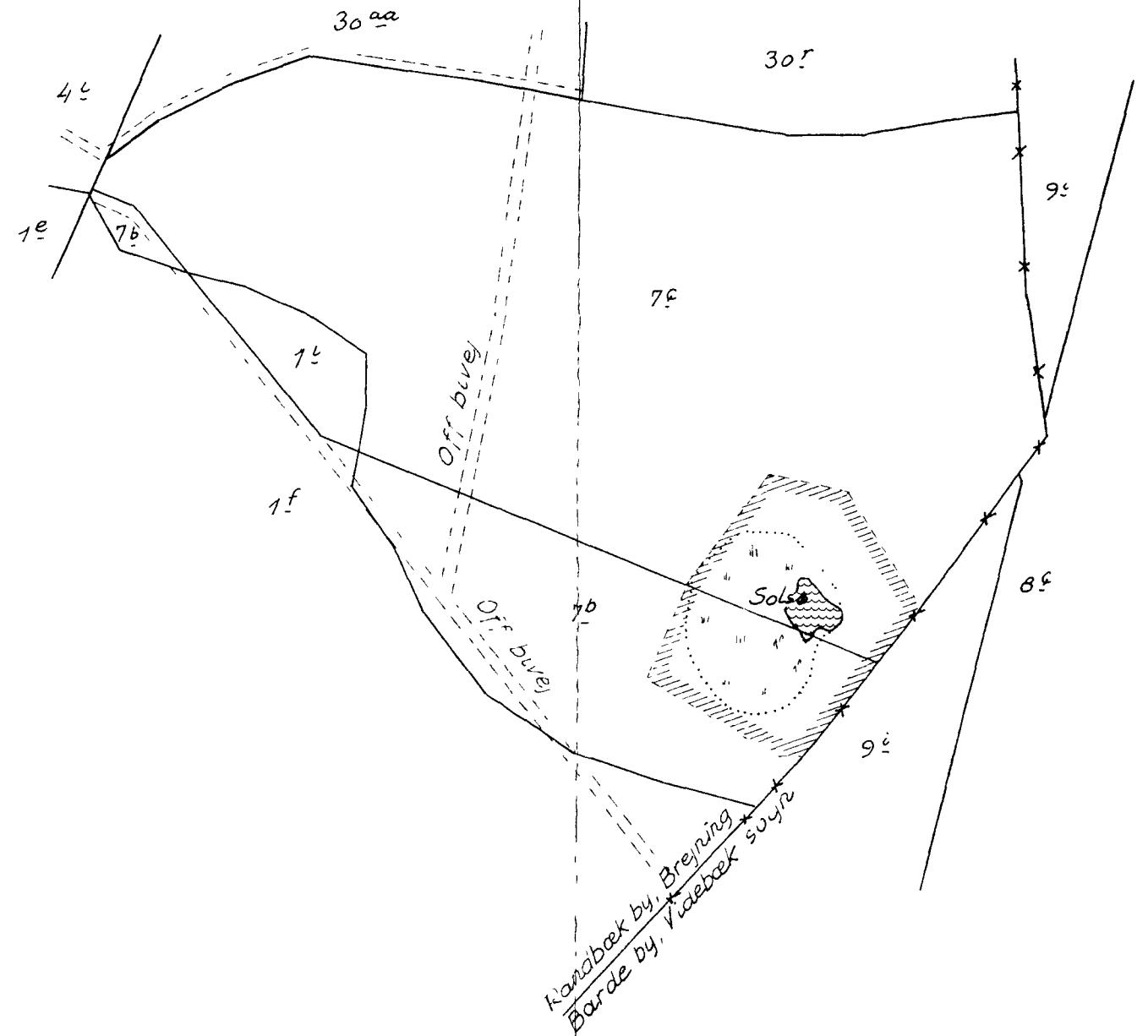
1114 I NV

1:25 000

Udarbejdet af Ringkøbing Amtsråd,
Amtsfredningsinspektoratet, til tjenstlig brug
med Geodætisk Instituts tilladelse (A 400/76)

..... Fredningsgrænse

Fredning af Solso
Randbæk by, Brejning sogn
Videbæk kommune
Ringkøbing amt.
//// //// Fredningsgrænse

Udarbejdet i februar 1979

1:4000

0 100 200 300 400 500 m